

Öğretmenlerin Dijital Okuryazarlık Düzeyleri ile Hayat Boyu Öğrenme Eğilimlerinin İncelenmesi

Examination of Teachers' Digital Literacy Levels and Life Long Learning Tendencies

Bayram GÖKBULUT

ÖZ

Yapılan bu çalışmada öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeyleri ve hayat boyu öğrenme eğilimleri araştırılmıştır. Zonguldak ilinde kamuya bağlı okullarda görev yapan 210 öğretmenden veriler toplanmıştır. Verilerin toplanmasında Dijital Okuryazarlık Ölçeği ve Yaşam Boyu Öğrenme Eğilim Ölçeği olmak üzere iki adet ölçme aracı kullanılmıştır. Tarama yöntemiyle gerçekleştirilen çalışmada öğretmenlerin cinsiyet, branş ve yaş değişkenleri ile dijital okuryazarlık ve hayat boyu öğrenme eğilimleri arasındaki fark araştırılmıştır. Ayrıca öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeyleri ve hayat boyu öğrenme eğilimleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Verilerin analizinde betimsel istatistikler, bağımsız örneklem t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeyleri ve hayat boyu öğrenme eğilimleri ile cinsiyet, eğitim durumu (lisans-yüksek lisans) ve branş (Sınıf öğretmeni-Kültür dersi öğretmeni) değişkenlerine göre anlamlı bir farka rastlanılmamıştır. Yaşı 46 ve üzerinde olan öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeylerinin daha genç olan öğretmenlere göre düşük düzeyde oldukları görülmüştür. Öğretmenlerin yaşı ile hayat boyu öğrenme eğilimleri arasında anlamlı bir farka rastlanılmamıştır. Öğretmenlerin hayat boyu öğrenme eğilimleri ile dijital okuryazarlık düzeyleri arasında pozitif yönlü orta düzey bir ilişki olduğu görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Dijital okuryazarlık, Hayat boyu öğrenme, Teknoloji okuryazarlık

ABSTRACT

In this study, digital literacy levels and the lifelong learning tendencies of teachers were investigated. Data were collected from 210 teachers working in public schools in Zonguldak province. Two measurement tools, namely Digital Literacy Scale and Lifelong Learning Tendency Scale, were used in data collection. In the study conducted with the scanning method, the difference between the variables of gender, branch and age of the teachers and digital literacy and lifelong learning tendencies was investigated. In addition, the relationship between teachers' digital literacy levels and lifelong learning tendencies was examined. Descriptive statistics, independent samples t-test and one-way analysis of variance (ANOVA) were used to analyze of the data. According to the results obtained from the research, no significant difference was found between the digital literacy levels and lifelong learning tendencies of teachers and gender, educational status (undergraduate-graduate), branch (Classroom teacher-Culture lesson teacher). It was observed that the digital literacy levels of teachers aged 46 and over were lower than those of younger teachers. No significant difference was found between the ages of teachers and their lifelong learning tendencies. It has been observed that there is a medium-level positive relationship between teachers' lifelong learning tendencies and digital literacy levels.

Keywords: Digital literacy, Lifelong learning, Technology literacy

Gökbulut B., (2021). Öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeyleri ile hayat boyu öğrenme eğilimlerinin incelenmesi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi/Journal of Higher Education and Science*, 11(3), 469-479. <https://doi.org/10.5961/jhes.2021.466>

Bayram GÖKBULUT (✉)

ORCID ID: 0000-0002-7218-5900

Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Ereğli Eğitim Fakültesi, Zonguldak, Türkiye
Zonguldak Bulent Ecevit University, Ereğli Faculty of Education, Zonguldak, Turkey
bayramgokbulut@hotmail.com

Geliş Tarihi/Received : 15.03.2021

Kabul Tarihi/Accepted : 03.11.2021

GİRİŞ

Avrupa Birliği (AB), UNESCO gibi kurum ve kuruluşlarla birlikte pek çok ülke vatandaşlarının dijital okuryazarlık düzeylerinin geliştirilmesine yönelik politikalar geliştirmekte ve eğitim programlarında yer vererek çalışmalar yürütmektedir. Teknolojide yaşanan hızlı gelişmelere bağlı olarak okuryazarlık kavramı değişmiş ve yerini dijital okuryazarlık kavramına bırakmaya başlamıştır. Okuryazarlık analogdan dijital dönüşmüş ve 21.yy'da kişilerde bulunması gereken kilit beceriler arasında yerini almıştır. Bu beceri kişilere dijital ortamlardan doğru bilgi edinme, faydalı içerikler üretme, etik kurallara uyma, gereksiz zaman harcamama, teknolojiden etkin ve etkili bir şekilde faydalanmalarına yardımcı olmaktadır. Dijital okuryazarlık okuma-yazma, matematik veya sosyal davranışların yönetimi için gerekli olan geleneksel okuryazarlık kadar önemli hâle gelmiştir (UNESCO, 2011). Bu kadar önemli hâle gelen dijital okuryazarlık kavramının tanımı henüz net bir şekilde yapılamamış olup, bazı kavramlar birbirlerinin yerine kullanılır hâle gelmiştir. İlk kez 1997 yılında Paul Gilster tarafından tanımlanan (Gilster, 1997) dijital okuryazarlık kavramı ile birlikte dijital okuryazarlık becerileri, medya okuryazarlığı, çoklu okuryazarlık ve dijital yeterlik gibi kavramların benzer şekilde kullanıldığı görülmüştür. Kullanılan bu kavramların içerisinde dijital okuryazarlığa en yakın kavram olarak dijital yeterlik kavramı olmuştur (Ilomäki, Paavola ve Lakkala, 2016). AB üye vatandaşları için yayınlamış olduğu Dijital Yeterlilik Çerçeve raporunda vatandaşlarının sahip olması gereken becerileri; “*Dijital veri ve bilgiye erişme, yönetme*”, “*İletişim ve işbirliği*”, “*Problem çözme*”, “*Dijital içerik üretme*” ve “*Güvenlik*” şeklinde belirtmektedir (Carretero, Vuorikari ve Punie, 2017). Avrupa Komisyonu dijital okuryazarlığı, görsel ve işitsel dijital materyalleri kullanarak fikirleri tanımlama, anlama, ifade etme, oluşturma ve yorumlama becerisi olarak tanımlanmaktadır (European Commission, 2019). Estad (2006) dijital yeterlilik kavramını, hem teknolojik uygulamaları çalıştırma yeteneği hem de kişisel ve toplu ihtiyaçları karşılamak için teknolojiyi kullanma becerisi olduğunu belirtmiştir. Partnership for 21st Century Learning (P21) tarafından 21. yy'da bireylerde bulunması gereken beceriler arasında yer alan dijital okuryazarlık bilgi, medya ve teknoloji becerileri olarak tanımlanmıştır (Framework for 21st Century Learning, 2019). Dijital okuryazarlık, okumayı ve yazmayı bilmenin ötesinde, fikirleri ifade etmek, daha geniş bir kitleye ulaşmak ve dünyanın dört bir yanından çeşitli insan ve fikirlerle etkileşim kurmak için dijital araçlardan nasıl yararlanılacağını bilmek anlamına gelmektedir (Vega, 2011). Çatı bir kavram olan dijital okuryazarlık 21. yy gençliğinde hem olması gereken bir beceri hem de sorumluluktur (Yılmaz, 2020). Dijital okuryazarlık okulda Bilgi İletişim Teknolojilerinin (BİT) bütüncül olarak uygulandığı, tüm alanlar için temel bir yeterlik alanıdır (Krumsvik, 2009). İş başvurularında işverenler tarafından tercih sebebi ve istihdamı artırıcı bir faktör olan dijital okuryazarlık, bilgiye erişim, bilginin entegrasyonu, bilginin oluşturulması ve iletişim becerilerini kapsayan bir kavramdır (UNESCO, 2011). Ülkelerin gelişmişlik ölçütleri arasında yer alan dijital okuryazarlık, kullanıcıların dijital ortamda etkin şekilde çalışabilmeleri için gerekli olan bilişsel, sosyolojik ve duygusal becerileri içermektedir (Sağiroğlu, Bülbül, Kılıç ve

Küçükali, 2020). Dijital okuryazarlık, farklı teknolojilerin doğru kullanılabilmesi ile birlikte doğru bilgiye ulaşma, üretme ve paylaşmada bulunabilme ve öğrenme-öğretme süreçlerinde teknolojiyi kullanabilme becerilerine sahip olmayı gerektirmektedir (Hamutoğlu, Güngören, Uyanık ve Erdoğan, 2017). Dijital okuryazarlık, dijital çağın gereklilikleri olan bilgilendirici, teknik, bilişsel ve sosyo-duygusal ihtiyaçlarına cevap veren günümüz öğrenenleri için oldukça önemli bir yetkinliktir (List, Brante ve Klee, 2020; Ng, 2012). Günlük öğrenme faaliyetlerini gerçekleştirmek için BİT kullanılması dijital okuryazarlığın teknik boyutunu oluşturmaktadır. Bilişsel boyutunu ise öğrencilerin dijital bilgileri arama, bulma, eleştirel bakış açısıyla analiz etme ve değerlendirme yeteneğidir. Dijital okuryazarlığın sosyoduygusal boyutu ise, öğrencilerin BİT'lerini iletişim, işbirliği ve öğrenmeyle ilgili diğer sosyal hedefler için kullanabilmeleridir (Ng, 2012). Prensky (2001)'e göre 2000'li yıllardan sonra doğan dijital yerliler teknolojiye gömülü bir yaşam sürmekte olup, önceki nesillerden farklı öğrenmektedirler. Dijital yerlilerin çevrimiçi bağlantı ve paylaşma kültürü vardır. Bunlar internet aracılığı ile bilgiye erişmekte, başkaları ile iletişime geçme (blog yazmak, çevrimiçi oyunlar oynamak, müzik indirmek, çevrimiçi alışveriş yapmak gibi) ve sosyal medya ağları ile sosyalleşmek gibi bir e-yaşamları bulunmaktadır. Teknoloji ile iç içe yaşam süren dijital neslin dijital okuryazarlık eğitimlerini vermek için pek çok ülke eğitim müfredatlarında ya da politikalarında yer vermektedir. Bu eğitimleri verecek öğretmenlerinde dijital okuryazarlık düzeyleri sorgulanması gereken bir durumdur. Şu anda görev yapan öğretmenler yaşları itibarı ile dijital göçmen olduklarını düşünürsek öğretmenlerin teknolojideki yenilikleri takip ederek, mesleki gelişim programlarına katılıp, dijital okuryazarlık yeterliklerini geliştirilmesine ihtiyaçları bulunmaktadır. Teknolojik araç ve gereçlerin sürekli değişip geliştiğini düşündüğümüzde, öğretmenlerin bu değişime ayak uydurmaları, kendilerini sürekli yenilemeleri, mesleki gelişim programlarına katılmaları, hayat boyu öğrenme ile gerçekleşebilir.

Hayat Boyu Öğrenme

Hayat boyu öğrenme sadece bir kişi, zümre grup için gerekli bir kavram olmayıp, toplumdaki herkesi ve her kesimi ilgilendiren bir kavramdır. İlk kez Paul Lengrand tarafından UNESCO konferansında kullanılan yaşam boyu öğrenme kavramı yetişkin eğitime odaklanmış ve AB tarafından sürekli mesleki eğitim şeklinde sistematik bir yapı oluşturulmuştur (Yenice ve Tunç, 2019). 2018 yılında AB komisyonu hayat boyu öğrenme için anahtar yeterlikleri belirleyerek bunlar için tavsiye kararı almıştır. Kararda kişisel tatmin, sağlıklı ve sürdürülebilir bir yaşam tarzı, istihdam edilebilirlik, aktif vatandaşlık ve sosyal içermeye ait yeterlikler belirlenmiştir (European Commission, 2018). AB ve diğer ülkelerin gündemine aldığı hayat boyu öğrenme Türkiye'de 2000'li yıllarda konuşulmaya başlanmış ve MEB'e bağlı olarak Hayat Boyu Öğrenme adı altında bir genel müdürlük kurulmuştur (Güleç, Çelik ve Demirhan, 2012). Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü, teknolojideki gelişmelere paralel olarak yetişkinler için Dijital Yetkinlikler adı altında 80 saatlik kurs programında *dijital içerik üretme, dijital bilgi paylaşımı ve bilinçsiz bilişim teknolojileri kullanmanın oluşturacağı sorunlar* adı altında içeriklere yer verilmiştir. Hayat boyu öğrenme,

tüm dünyada gelişen teknolojinin ortaya çıkardığı, dinamik ve değişken iş gücü piyasasında rekabet edebilme, ekonomik seviyelerini koruyabilme ve ihtiyaçların giderilmesinde çözüm noktası olarak görülmektedir (Şenel ve Gençoğlu, 2003; Yaman ve Yazar, 2015). Hayat boyu öğrenme, kişilerin sadece çocukluk ya da gençlik zamanlarını değil yaşamlarının bütün dönemlerini kapsayan, aktif vatandaşlığı, sosyal bütünleşmeyi ve fırsat eşitliğinin sağlanmasında kullanılan bir araçtır (Aykaç, Köğce ve Aslandağ, 2020; Gündoğan, 2003). Günümüzde bireylerin yalnızca okuma yazma bilen, belirli düzeyde matematik becerisine sahip kişiler değil, gerektiğinde bilgiye ulaşabilen, doğru bilgiyi seçebilen, gelişmeleri takip eden ve değişimlere ayak uydurma becerilerine sahip olmaları beklenmektedir (Yıldırım, Genç ve Eryaman, 2016).

Dijital okuryazarlık öğretmenler için oldukça önemli bir yeterlik olup, öğretmen adaylarının eğitim programları içerisinde yer verilmelidir (Campbell, 2016). Günümüzde öğretmenin kendisinin öğrenmeyi öğrenen olması, bilgiyi aktaran değil, bilgiye ulaşma yöntemlerini öğreten, yenilikleri izleyen, yaşamı süresince hayat boyu öğrenme felsefesine sahip (Yaman ve Yazar, 2015), bu felsefeyi öğrencilerine ve çevresine kazandırmada istekli olması oldukça önemlidir. Yaşam boyu öğrenme becerileri ve farklı okuryazarlık becerilerine sahip öğrencilerin yetiştirilmesi, farklı hükümet politikalarında olduğu gibi, 2023 Türk Eğitim Vizyonunu içerisinde de yer almaktadır (MEB, 2017). Bu belgede yer alan hedeflere ulaşmada ve çağın gerektirdiği niteliklere sahip bireylerin yetişmesinde yönlendirici konumda yer alan, dijital okuryazarlık becerisine sahip öğretmenlere ihtiyaç bulunmaktadır (Özoğlu ve Kaya, 2021). Bilgiyi hızlı bir şekilde almayı seven, birden fazla işlemi aynı anda yapabilen, metin yerine grafikleri tercih eden ve aktif bireyler olan dijital yerlilere eğitim verecek öğretmenlerin yeterlikleri ve eğitim programlarında gerekli iyileştirme ve düzenlemelerin öncelikle ele alınması gereken konulardandır. Uygulamaya konulacak bu programların başarıya ulaşmasında birinci derecede etkili olacak öğretmenlerin dijital okuryazarlık yeterlikleri hayat boyu öğrenme eğilimleri ile doğrudan ilgilidir. Dijital okuryazarlığın genel okuma yazma ve hayat boyu öğrenmeye katkısının oldukça fazla olduğu bilinmektedir (UNESCO, 2011).

Yeni teknolojilerin gelişmesi ile birlikte teknolojiye erişim imkânı olan öğrencilerle, erişim imkânı olmayan öğrenciler arasında bilgi boşluğu, ya da dijital uçurum meydana gelmektedir. Dijital teknolojiye erişim imkânı bulunmayan öğrencilerin dijital okuryazarlık becerilerinin geliştirilme olasılığı oldukça düşüktür (Vega, 2011). Öğretmenler bütün öğrencilerin dijital teknolojilere erişim imkânlarından eşit düzeyde faydalanabilecekleri, dijital okuryazarlık yeterliklerini okul ortamında kazandırabilecekleri fırsatlar sunabilirler. Öğretmenlerin bunları gerçekleştirebilmesi için öncelikle kendilerinin dijital okuryazarlık düzeylerinin yüksek olması gerekmektedir. Bu noktada öğretmenlerin dijital okuryazarlık yeterlik düzeyleri sorgulanması gereken bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Dijital teknolojiler çok hızlı bir şekilde gelişmeye devam etmektedir. Öğretmenlerin bu gelişmeleri ve yenilikleri takip ederek dijital yerli nesle dijital okuryazarlık eğitimlerini verecek düzeyde bilgi sahibi olmaları gereklidir. Öğretmenlerin dijital okuryazarlık konusunda sürekli

kendilerini geliştirmeleri, hayat boyu öğrenme eğilimleri ile doğrudan ilişkili olduğu düşünülmektedir. Dijital okuryazarlık hayat boyu öğrenmenin temelini oluşturmaktadır (Vega, 2011). Öğretmenlerin dijital yeterlikleri ve hayat boyu öğrenme eğilimleri arasındaki ilişkinin ortaya konulması alan yazına katkı sağlayacaktır.

Yapılan bu çalışma ile aşağıdaki sorulara yanıtlar aranmıştır.

- Öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeyleri ve hayat boyu öğrenme eğilim düzeyleri nedir?
- Öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeyleri ve hayat boyu öğrenme eğilimleri; cinsiyet, branş (Sınıf öğretmeni-Kültür dersi öğretmeni), yaş ve eğitim durumlarına (Lisans-Yüksek lisans) göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- Öğretmenlerin dijital okuryazarlıkları ve hayat boyu öğrenme eğilimleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Araştırma Etiği

Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi “İnsan Araştırmaları ve Yayın Etiği Kurulundan” 19.02.2021 tarihli ve 65 sayılı etik izin belgesi alınmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırmada, nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli araştırılmak istenen problemin durumunu ortaya konulmasında kullanılan yöntemdir. Betimleyici veriler, anket, görüşme veya gözlem yoluyla elde edilir (Fraenkel & Wallen, 2006). Tekil tarama modeli ile öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeyleri ve hayat boyu öğrenme eğilimleri betimlenmiştir. İlişkisel tarama modeli ile öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeyleri ve hayat boyu öğrenme eğilimlerinin cinsiyet, branş (Sınıf öğretmeni-Kültür dersi öğretmeni), yaş ve eğitim durumu (Lisans-Yüksek lisans) değişkenleri arasındaki farklar incelenmiştir. İlişkisel tarama modelleri İki ve daha fazla değişken arasındaki değişimin belirlenmesi amacıyla kullanılan modellerdir (Karasar, 2017).

Evren ve örneklem

Araştırmanın evrenini, Zonguldak'ta bulunan ve kamuya bağlı okullarda görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. Kolay ulaşılabilir örnekleme yönteminin kullanıldığı araştırmada veriler, 2020-2021 akademik yılında 210 öğretmenden elde edilmiştir. Veriler Google Formlar kullanılarak çevrimiçi olarak toplanmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin demografik özellikleri Tablo 1'de verilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Çalışma kapsamında *Dijital Okuryazarlık Ölçeği* ve *Yaşam Boyu Öğrenme Eğilim Ölçeği* olmak üzere iki adet ölçme aracı kullanılmıştır. Kullanılan ölçeklerin sahiplerinden mail yoluyla gerekli izinler alınmıştır.

Araştırmada öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi amacıyla kullanılan *Dijital Okuryazarlık Ölçeği*'nin orijinali Ng (2012) tarafından geliştirilmiş olup, Türkçe'ye uyar-

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demografik Bilgileri

		n	%
Cinsiyet	Erkek	46	21.9
	Kadın	164	78.1
Mezuniyet	Lisans	157	74.8
	Yüksek Lisans	51	25.2
Yaş	20-30 Yaş	31	14.8
	31-35 Yaş	44	21.0
	36-40 Yaş	60	28.6
	41-45 Yaş	38	18.1
	46-50 Yaş	25	11.9
	51 Yaş ve üzeri	12	5.7
Branş	Sınıf Öğretmeni	84	40
	Kültür dersi öğretmeni	126	60
Toplam		210	100

laması Hamutoğlu, Güngören, Uyanık ve Erdoğan (2017) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçek 17 madde ve dört faktörden (tutum, teknik, bilişsel ve sosyal) oluşmakta olup, Kesinlikle Katılıyorum (5), Kesinlikle Katılmıyorum (1) şeklinde 5'li Likert tipi bir derecelendirmeye sahiptir. Tutum alt boyutunda 7 madde yer almakta olup, bu boyuttan en düşük 7 puan, en yüksek 35 puan alınabilmektedir. Teknik alt boyutunda 6 madde yer almakta olup, en düşük 6 puan, en yüksek 30 puan alınabilmektedir. Bilişsel alt boyutunda 2 madde yer almakta olup, en düşük 2 puan, en yüksek ise 10 puan alınabilmektedir. Sosyal alt boyutunda 2 madde yer almakta olup, en düşük 2 puan, en yüksek ise 10 puan alınabilmektedir. Ölçek ve alt boyutlarından alınan yüksek puanlar, yüksek okuryazarlığa işaret etmektedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 17, en yüksek puan ise 85 puandır. Ölçeğin geneli için iç tutarlılık katsayısı .93 iken, alt boyutları Tutum .88, Teknik .89, Bilişsel .70 ve Sosyal alt boyut için .72'dir. Yapılan bu çalışmada elde edilen iç tutarlılık katsayısı ise .93'dür.

Araştırmada kullanılan ikinci ölçme aracı ise Erdoğan ve Aksal (2016) tarafından geliştirilen *Yaşam Boyu Öğrenme Eğilimi Ölçeği*'dir. Ölçek 17 madde, iki faktörden (öğrenmeye isteklilik, gelişime açıklık) oluşmakta olup, Kesinlikle Katılıyorum (5), Kesinlikle Katılmıyorum (1) şeklinde 5'li Likert tipi bir derecelendirmeye sahiptir. Öğrenmeye İsteklilik boyutu 11 madde, Gelişime Açıklık 6 maddeden oluşmaktadır. Ölçek genelinde alınabilecek en yüksek puan 85 iken, en düşük puan 17'dir. Öğrenmeye İsteklilik boyutunda en yüksek puan 55 iken, en düşük 11 puandır. Gelişime Açıklık boyutunda en yüksek 30 puan iken, en düşük 6 puan alınabilmektedir. Ölçeğin geneli için iç tutarlılık katsayısı .86 iken, alt boyutlarında .82'dir. Yapılan bu çalışmada elde edilen iç tutarlılık katsayısı ise .92'dir.

Verilerin Analizi

Araştırmaya katılan öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeyleri ve yaşam boyu öğrenme eğilimlerine yönelik betimsel istatistiklerden faydalanılmıştır. Verilerin normal dağılıp dağılmadığına karar vermek için Kolmogorow-Smirnov testi sonuçları incelenmiştir. Her iki ölçme aracından elde edilen

Kolmogorow-Smirnov test sonuçlarında anlamlılık değerinin ($p < 0.05$) olduğu görülmüştür. Verilerin normal dağılımına karar vermek amacıyla Skewness-Kurtosis test sonuçları incelenmiş olup, dijital okuryazarlık ölçeğinde Skewness=-.68 ve Kurtosis=.39 değer aldığı, Hayat Boyu Öğrenme Eğilimi ölçeğinden ise Skewness=-1.18 ve Kurtosis=.92 değerlerini aldığı görülmüştür. Tabachnick ve Fidell (2013) göre Skewness ve Kurtosis değerlerinin -1.5 ile +1.5 arasında olduğunda verilerin normal dağıldığını varsaymaktadır. Buna göre analizlerde verilerin normal dağıldığı kabul edilerek parametrik testler uygulanmasına karar verilmiştir.

Öğretmenlerin cinsiyet, branş (sınıf öğretmeni-kültür dersi öğretmeni) ve eğitim durumu (lisans-yüksek lisans) değişkenleri ile dijital okuryazarlık düzeyleri ve yaşam boyu öğrenme eğilimlerine arasındaki farkın belirlenmesi amacıyla bağımsız örneklem t-testi uygulanmıştır. Öğretmenlerin yaş değişkeni ile dijital okuryazarlık düzeyleri ve yaşam boyu öğrenme eğilimleri arasındaki farkın belirlenmesi amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeyleri ve hayat boyu öğrenme eğilimleri arasındaki ilişki Pearson Korelasyon Katsayısı (r) ile belirlenmiştir. Verilerin analizinde SPSS.21 paket programı kullanılmıştır. Araştırma hipotezleri 0.95 güven aralığında ($p = .05$) yorumlanmıştır.

BULGULAR

Araştırmaya katılan öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeyleri ve yaşam boyu öğrenme eğilimlerine ait betimsel istatistikler Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2 incelendiğinde Dijital Okuryazarlık ölçeğinden elde edilen genel ve alt boyut puanlarının aritmetik ortalamasına göre, *Tutum* (=31.60), *Teknik* (=24.07), *Bilişsel* (=8.04), *Sosyal* (=7.81) ve *Dijital Okuryazarlık-Genel* (=71.54) ortalamaya sahip oldukları görülmektedir. Hayat Boyu Öğrenme Eğilimi Ölçeğinden elde edilen genel ve alt boyut puanlarının aritmetik ortalamasına göre, *Öğrenmeye İsteklilik* (=50.90), *Gelişime Açıklık* (=28.14) ve *Hayat Boyu Öğrenme Eğilimi-Genel* (79.05) ortalamaya sahip oldukları görülmektedir.

Öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeyleri ile cinsiyet değişkeni arasındaki bağımsız örneklem t testi sonuçları Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3 incelendiğinde dijital okuryazarlık ölçeğinin, Tutum [$t_{(208)}=-.14$; $p>.05$], Sosyal [$t_{(208)}=.98$; $p>.05$] alt boyutları ve Dijital Okuryazarlık (Genel) [$t_{(208)}=.64$; $p>.05$] faktörü ile cinsiyet arasında anlamlı bir farka rastlanılmamıştır. Teknik [$t_{(208)}=.06$; $p<.05$] ve Bilişsel [$t_{(208)}=.23$; $p<.05$] alt boyutları ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farka rastlanmış olup, bu fark erkeklerin lehinedir.

Öğretmenlerin hayat boyu öğrenme eğilimleri ile cinsiyet değişkeni arasındaki bağımsız örneklem t testi sonuçları Tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 4 incelendiğinde Hayat Boyu Öğrenme Eğilimi ölçeğinin alt boyutları olan Öğrenmeye İsteklilik [$t_{(208)}=-1.56$; $p>.05$], Gelişime Açıklık [$t_{(208)}=-1.29$; $p>.05$] boyutları ve Hayat Boyu Öğrenme Eğilimi (Genel) [$t_{(208)}=-1.60$; $p>.05$] ile cinsiyet arasında anlamlı bir farka rastlanılmamıştır.

Öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeyleri ile eğitim durumu (lisans-yüksek lisans) değişkeni arasındaki bağımsız örneklem t testi sonuçları Tablo 5'de verilmiştir.

Tablo 5 incelendiğinde dijital okuryazarlık ölçeğinin, Tutum [$t(208)=-.12$; $p>.05$], Teknik [$t(208)=-1.39$; $p>.05$], Sosyal [$t(208)=-.94$; $p>.05$] alt boyutları ve Dijital Okuryazarlık (Genel) [$t(208)=-1.2$; $p>.05$], faktörü ile eğitim durumu (lisans-yüksek lisans) arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Bilişsel

Tablo 2: Öğretmenlerin Dijital Okuryazarlık ve Yaşam Boyu Öğrenme Eğilimlerine Ait Aritmetik Ortalama Değerleri

Ölçekler	Faktör	n	Minimum	Maksimum	Ss	Ss
Dijital Okuryazarlık	Tutum	210	12	35	31.60	4.16
	Teknik	210	7	30	24.07	4.63
	Bilişsel	210	3	10	8.04	1.52
	Sosyal	210	3	10	7.81	1.73
	Dijital Okuryazarlık	210	35	85	71.54	9.87
Hayat boyu öğrenme eğilimi	Öğrenmeye isteklilik	210	35	55	50.90	4.58
	Gelişime açıklık	210	18	30	28.14	2.42
	Hayat boyu öğrenme eğilimi	210	53	85	79.05	6.44

Tablo 3: Dijital Okuryazarlık Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre t Testi Sonuçları

Boyutlar	Cinsiyet	n	Ss	Sd	t	p
Tutum	Erkek	46	31.32	4.54	208	.14
	Kadın	164	31.68	4.06		.60
Teknik	Erkek	46	26.06	3.67	208	.06
	Kadın	164	23.51	4.73		.00*
Bilişsel	Erkek	46	8.58	1.30	208	.23
	Kadın	164	7.89	1.55		.00*
Sosyal	Erkek	46	7.80	1.74	208	.98
	Kadın	164	7.82	1.74		.94
Dijital okuryazarlık (Genel)	Erkek	46	73.78	73.78	208	.64
	Kadın	164	70.92	70.92		.08

$P<.01$.

Tablo 4: Hayat Boyu Öğrenme Eğilimleri ile Cinsiyet Değişkeni Arasındaki t Testi Sonuçları

Boyutlar	Cinsiyet	n	Ss	Sd	t	p
Öğrenmeye İsteklilik	Erkek	46	49.97	539	208	-1.56
	Kadın	164	51.17	4.31		.17
Gelişime Açıklık	Erkek	46	27.73	2.84	208	-1.29
	Kadın	164	28.26	2.29		.19
Hayat Boyu Öğrenme Eğilimi (Genel)	Erkek	46	77.71	7.81	208	-1.60
	Kadın	164	79.43	5.97		.11

[t(208)=-2.18; p<.05] alt boyutu ile eğitim durumu (lisans-yüksek lisans) değişkeni arasında anlamlı bir farka rastlanmıştır.

Öğretmenlerin hayat boyu öğrenme eğilimleri ile eğitim durumu (lisans-yüksek lisans) değişkeni arasındaki bağımsız örneklem t testi sonuçları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6 incelendiğinde hayat boyu öğrenme eğilimi ölçeğinin, Öğrenmeye İsteklilik [t(208)=-1.06; p>.05], Gelişime Açıklık [t(208)=-.09; p>.05] alt boyutları ve Hayat Boyu Öğrenme Eğilimi (Genel) [t(208)=.72; p>.05], faktörü ile eğitim durumu (lisans-yüksek lisans) arasında anlamlı bir farka rastlanılmamıştır.

Öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeyleri ile branş değişkeni arasındaki bağımsız örneklem t testi sonuçları Tablo 7'da verilmiştir.

Tablo 7 incelendiğinde dijital okuryazarlık ölçeğinin, Tutum [t(208)=-.53; p>.05], Teknik [t(208)=-1.62; p>.05], Sosyal [t(208)=-1.08; p>.05] alt boyutları ve Dijital Okuryazarlık (Genel) [t(208)=-1.63; p>.05], faktörü ile branş (Sınıf Öğretmeni-Kültür Dersi Öğretmeni) arasında anlamlı bir farka rastlanılmamıştır. Bilişsel [t(208)=-2.91; p<.05] alt boyutu ile branş (Sınıf Öğretmeni-Kültür Dersi Öğretmeni) değişkeni arasında anlamlı bir farka rastlanmıştır.

Tablo 5: Dijital Okuryazarlık Düzeyleri ile Eğitim Durumu Değişkeni Arasındaki t Testi Sonuçları

Boyutlar	Eğitim Durumu	n	\bar{X}	Ss	Sd	t	p
Tutum	Lisans	159	31.58	4.24	208	-.12	.90
	Yüksek Lisans	51	31.66	3.91			
Teknik	Lisans	159	23.82	4.72	208	-1.39	.16
	Yüksek Lisans	51	24.86	4.27			
Bilişsel	Lisans	159	7.91	1.56	208	-2.18	.03*
	Yüksek Lisans	51	8.45	1.33			
Sosyal	Lisans	159	7.75	1.79	208	-.94	.34
	Yüksek Lisans	51	8.01	1.52			
Dijital okuryazarlık (Genel)	Lisans	159	71.08	10.13	208	-1.20	.22
	Yüksek Lisans	51	73.00	8.95			

Tablo 6: Hayat Boyu Öğrenme Eğilimi ile Eğitim Durumu Değişkeni Arasındaki t Testi Sonuçları

Boyutlar	Eğitim Durumu	n	\bar{X}	Ss	Sd	t	p
Öğrenmeye İsteklilik	Lisans	159	51.10	4.58	208	-1.06	.28
	Yüksek Lisans	51	50.31	4.58			
Gelişime Açıklık	Lisans	159	28.13	2.49	208	-.09	.92
	Yüksek Lisans	51	28.17	2.20			
Hayat Boyu Öğrenme Eğilimi (Genel)	Lisans	159	79.23	6.49	208	.72	.47
	Yüksek Lisans	51	78.49	6.29			

Tablo 7: Öğretmenlerin Dijital Okuryazarlık Düzeyleri ile Branş Değişkeni Arasındaki t Testi Sonuçları

Boyutlar	Branş	n	\bar{X}	Ss	Sd	t	p
Tutum	Sınıf Öğrt.	84	31.41	4.16	208	-.53	.59
	Kültür Dersi Öğrt.	126	31.73	4.17			
Teknik	Sınıf Öğrt.	84	23.44	4.71	208	-1.62	.105
	Kültür Dersi Öğrt.	126	24.50	4.54			
Bilişsel	Sınıf Öğrt.	84	7.67	1.60	208	-2.91	.00*
	Kültür Dersi Öğrt.	126	8.29	1.42			
Sosyal	Sınıf Öğrt.	84	7.65	1.89	208	-1.08	.26
	Kültür Dersi Öğrt.	126	7.92	1.62			
Dijital okuryazarlık (Genel)	Sınıf Öğrt.	84	70.19	10.32	208	-1.63	.10
	Kültür Dersi Öğrt.	126	72.45	9.50			

Öğretmenlerin hayat boyu öğrenme eğilimleri ile branş değişkeni arasındaki bağımsız örneklem t testi sonuçları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8 incelendiğinde hayat boyu öğrenme eğilimi ölçeğinin, Öğrenmeye İsteklilik [$t(208)=-.35$; $p>.05$], Gelişime Açıklık [$t(208)=-1.18$; $p>.05$] alt boyutları ve Hayat Boyu Öğrenme Eğilimi (Genel) [$t(208)=-1.92$; $p>.05$], faktörü ile branş (Sınıf Öğretmeni-Kültür Dersi Öğretmeni) arasında anlamlı bir farka rastlanılmamıştır.

Öğretmenlerin yaşları ile dijital okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Yapılan varyans analizi sonucunda öğretmenlerin yaşları ile dijital okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı farka rastlanmıştır. Bu farkın hangi yaş aralığında olduğunun belirlenmesi amacıyla Post Hoc Tests’lerinden LSD testi uygulanmıştır. Test sonuçları Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9 incelendiğinde [$F(4,206) = 2.99$, $p<.05$] anlamlı farka rastlanmıştır. Bu fark yaşı 36-40 arasında olan öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeyleri (=74.00), yaş aralığı 25-30 arasında (=69.25) olanlardan daha yüksektir. Yaşı 31-35 arasında (=73.00) ve 36-40 arasında (=74.00) yaş aralığında olan öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeyleri yaşı 46 ve üzerinde olan (=67.83) öğretmenlerden daha yüksek olduğu görülmüştür.

Öğretmenlerin hayat boyu öğrenme eğilimleri ile yaş değişkeni arasında fark gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmış olup, test sonuçları Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10 incelendiğinde öğretmenlerin yaşları ile hayat boyu öğrenme eğilimleri arasında [$F(4,206) = 2.16$, $p>.05$] anlamlı farkın olmadığı görülmüştür.

Öğretmenlerin dijital okuryazarlık ve alt faktörlerine ait yeterlikleri ile hayat boyu öğrenme eğilimleri arasında anlamlı ilişkinin belirlenmesi amacıyla Pearson Korelasyon Katsayıları

Tablo 8: Öğretmenlerin Hayat Boyu Öğrenme Eğilimleri ile Branş Değişkeni Arasındaki t Testi Sonuçları

Boyutlar	Branş	n		Ss	Sd	t	p
Öğrenmeye İsteklilik	Sınıf Öğrt.	84	51.04	4.71	208	.35	.72
	Kültür Dersi Öğrt.	126	50.81	4.50			
Gelişime Açıklık	Sınıf Öğrt.	84	27.90	2.64	208	-1.18	.23
	Kültür Dersi Öğrt.	126	28.30	2.26			
Hayat Boyu Öğrenme Eğilimi (Genel)	Sınıf Öğrt.	84	78.95	6.72	208	-1.92	.84
	Kültür Dersi Öğrt.	126	79.12	6.27			

Tablo 9: Öğretmenlerin Dijital Okuryazarlık Düzeyleri ile Yaş Değişkenine İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

	n	\bar{X}	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
25-30 Yıl	31	69.25	Gruplararası	1125.58	4	281.39	2.99	.02*	C>A, B>E
31-35 Yıl	44	73.00	Gruplarıçi	19260.43	206	93.95			C>E
36-40 Yıl	60	74.00	Toplam	20386.02	210				
41-45 Yıl	38	71.47							
46 ve Üzeri	37	67.83							
Toplam	210	71.54							

* $p<.05$. (A=25-30 Yıl, B=31-35 Yıl, C=36-40 Yıl, D=41-45 Yıl, E=46 ve Üzeri).

Tablo 10: Öğretmenlerin Hayat Boyu Öğrenme Düzeyleri ile Yaş Değişkenine İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

	n	\bar{X}	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
25-30 Yıl	31	77.90	Gruplararası	1125.58	4	87.69	2.16	.07	---
31-35 Yıl	44	79.81	Gruplarıçi	19260.43	206	40.60			
36-40 Yıl	60	80.35	Toplam	20386.02	210				
41-45 Yıl	38	76.86							
46 ve Üzeri	37	79.27							
Toplam	210	79.05							

Tablo 11: Öğretmenlerin Dijital Okuryazarlık Düzeyleri ile Hayat Boyu Öğrenme Eğilimleri Arasındaki Korelasyon Katsayısı Sonuçları

	1	2	3	4	5	6	7	8
1-Tutum	1							
2-Teknik	.461**	1						
3-Bilişsel	.423**	.773**	1					
4-Sosyal	.480**	.574**	.578**	1				
5-Dijital Okuryazarlık	.788**	.884**	.798**	.737**	1			
6-Öğrenmeye İsteklilik	.262**	.431**	.445**	.402**	.452**	1		
7-Gelişime Açıklık	.376**	.461**	.435**	.427**	.517**	.567**	1	
8-Hayat Boyu Öğrenme Eğilimi	.328**	.480**	.480**	.447**	.516**	.959**	.844**	1

** $p < 0.01$.

analizi gerçekleştirilmiştir. Analiz sonuçları Tablo 11’de verilmiştir. Faktörler arasındaki korelasyon değerleri yorumlanırken mutlak değer olarak, 0.70-1.00 arasında olması yüksek; 0.70-0.30 arasında olması orta; 0.30-0.00 arasında olması ise düşük düzey bir ilişki olarak değerlendirilmektedir (Büyüköztürk, Akgün, Demirel, Karadeniz & Kılıç-Çakmak, 2012).

Tablo 11 incelendiğinde öğretmenlerin Dijital Okuryazarlık düzeyleri ile Tutum ($r=.788$, $p<.05$), Teknik ($r=.884$, $p<.05$), Bilişsel ($r=.798$, $p<.05$) ve Sosyal ($r=.737$, $p<.05$) alt faktörleri arasında yüksek düzey pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmüştür. Hayat Boyu Öğrenme Eğilimleri ile Öğrenmeye İsteklilik ($r=.959$, $p<.05$) ve Gelişime Açıklık ($r=.844$, $p<.05$) alt faktörleri arasında yüksek düzey pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmüştür. Öğretmenlerin hayat boyu öğrenme eğilimleri ile dijital okuryazarlık düzeyleri arasında ($r=.516$, $p<.05$) pozitif yönlü orta düzey bir ilişki olduğu görülmüştür.

TARTIŞMA SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırmada öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeylerinin “Katlıyorum” düzeyinde olduğu görülmüştür. Bu bulguya göre öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeylerinin yüksek düzeyde olduğu söylenebilir. Dijital okuryazarlık konusunda yapılan araştırmalar incelendiğinde genelde öğretmen adaylarına yönelik çalışmaların olduğunu, öğretmenlerle yürütülen çalışmaların ise dijital vatandaşlık konusunda yapılan çalışmaların alt boyutu olarak dijital vatandaşlığın yer aldığı görülmüştür. Kozan ve Özek (2019) ile Karakuş ve Ocak (2019) yapmış oldukları çalışmalarda öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerini yüksek, Boyacı (2019) kısmen yüksek bulurken, Üstündağ, Güneş, ve Bahçıvan (2017) genel olarak iyi düzeyde bulduklarını, Yontar (2019) ise orta düzeyde öğretmen adaylarını dijital okuryazarlığa sahip oldukları bulgusunu elde etmiştir. Özerbaş, ve Kuralbayeva (2018) Kazakistan ve Türkiye’de bulunan öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerinin karşılaştırmasını yaptıkları çalışmalarında, Türkiye’deki öğretmen adaylarının Kazakistan’daki öğretmen adaylarına göre daha dijital okuryazar oldukları sonucuna ulaşmışlardır. Yapılan araştırma ve diğer yapılan çalışma sonuçları incelendiğinde öğretmen ve öğretmen adaylarının genel olarak dijital okuryazarlık düzeylerinin orta ve yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Bu duruma göre öğrencilere dijital okuryazarlık eğitimlerini okul-

larda öğretmenlerin resmi bir program dâhilinde verebilmeleri için gerekli yeterliklere sahip oldukları söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin hayat boyu öğrenme eğilim düzeylerinin “Katlıyorum” düzeyinde olduğu görülmüştür. Bu bulguya göre öğretmenler hayat boyu öğrenme eğilim düzeylerini yeterli düzeyde algıladıkları söylenebilir. Özçiftçi ve Çakır (2015) sınıf öğretmenleri ile yapmış oldukları çalışmada araştırma bulgusunu destekler yönde öğretmenlerinin yaşam boyu öğrenme eğilimlerinin yüksek düzeyde olduğu bulgusunu elde etmişlerdir. Literatürde öğretmen adayları ile yapılan çalışmalara sıkça rastlanılmakta olup, araştırma bulgusunu destekler yönde öğretmen adaylarının hayat boyu öğrenme eğilimlerinin yüksek düzeyde algıladıkları çalışmalar mevcuttur (Boyacı, 2019; Bulaç ve Kurt, 2019; Oral ve Yazar, 2015). Literatürde öğretmen adaylarının hayat boyu öğrenme eğilimlerinin yeterli olarak algılandığı çalışmalar da bulunmaktadır (Evin, 2013; Özgür, 2016). Bu bulguların yanında Yasa (2018) yapmış olduğu çalışmada öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme eğilimlerinin orta düzeyde algıladıkları sonucunu elde etmiştir. Araştırma sonucunda öğretmenlerin hayat boyu öğrenme eğilimleri yüksek düzeyde bulunurken, alan yazında hem öğretmenlerle hem de öğretmen adayları ile yapılan çalışmalarda da benzer sonuçlara rastlanmıştır. Hayat boyu öğrenme eğilimlerinin düşük olduğu çalışmalara ise rastlanmamıştır. Hem öğretmenlerin hem de öğretmen adaylarının kendilerini geliştirmeye açık, istekli oldukları sürekli mesleki gelişim felsefesini benimsedikleri söylenebilir.

Araştırmada elde edilen sonuca göre öğretmenlerin cinsiyetleri ile dijital okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir farka rastlanılmamıştır. Ölçek alt boyutları olan “Tutum” ve “Sosyal” boyutları ile cinsiyet arasında anlamlı bir farka rastlanamazken, “Teknik” ve “Bilişsel” boyutlarında anlamlı bir farka rastlanmıştır. “Teknik” ve “Bilişsel” boyutlarda erkek öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeylerinin kadın öğretmenlerden daha yüksek olduğu görülmüştür. Teknik boyutta yer alan maddeler incelendiğinde BİT hakkında teknik bilgiye sahip olma, teknik problemlerin çözümü, yeni teknolojileri takip gibi konuları içerdiği görülmüştür. Bunun nedeni erkeklerin teknik problemlerin çözümünde kadınlardan beceri düzeylerinden yüksek olmasından kaynaklanıyor olabilir. Bilişsel boyutta yer alan ölçek maddeleri incelendiğinde ise siber güvenlik, eser hırsızlığı ve

internetten araştırma yapma becerileri hakkında maddeler yer almaktadır. Araştırma bulgusuna göre erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlere göre siber güvenlik ve internetten araştırma yapma konularında daha yüksek beceriye sahip oldukları söylenebilir. Boyacı (2019) yapmış olduğu çalışmada Teknik ve Sosyal boyutta erkek ve kadın öğretmen adayları arasında anlamlı bir farka rastlamazken, Tutum ve Bilişsel boyutlarda kadın öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarından daha yüksek olduğu bulgusunu elde etmiştir. Literatürde araştırma bulgusunu destekler yönde erkek ve kadın öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olmadığı çalışmalar yer almaktadır (Kozan ve Özek, 2019; Karakuş ve Ocak, 2019). Ortaokul öğrencileri ile yapılan diğer bir çalışmada ise cinsiyete göre anlamlı bir farka rastlanılmamıştır (Elçi ve Sarı, 2015). Bu bulguların haricinde erkek öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerinin kadın öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerinden daha yüksek olduğu çalışmalar literatürde yer aldığı gibi (Sakallı, 2015; Özerbaş, ve Kuralbayeva, 2018; Özgür, 2016; Yontar, 2019), kadın öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerinin erkek öğretmen adaylarından daha yüksek olduğu çalışmalara da rastlanılmaktadır (Boyacı, 2019). Yapılan çalışmalardaki bu farklılıkların nedeni yapılan çalışmaların büyük bir kısmının öğretmen adaylarına yönelik yapılması, öğrenim görülen bölümlerin farklılıkları ile çalışmaların yapıldığı yılların farklılıklarından kaynaklanıyor olabilir.

Araştırma sonucunda, öğretmenlerin hayat boyu öğrenme eğilimleri ve alt boyutları ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farka rastlanılmamıştır. Bu sonuca göre erkek öğretmenler ile kadın öğretmenlerin hayat boyu öğrenmeye bakış açılarının aynı olduğu söylenebilir. Literatürde öğretmen adayları ile yapılan çalışmalarda araştırma sonucunu destekler yönde erkek ve kadınlar arasında anlamlı bir farkın olmadığı çalışmalar yer almaktadır (Oral ve Yazar, 2015; Yasa, 2018). Yine öğretmen adayları ile yapılan çalışmalarda kadın öğretmen adaylarının hayat boyu öğrenmeye karşı eğilimlerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu çalışmalar yer almaktadır (Boyacı, 2019; Evin, 2013; İzgi ve Koç, 2012; Özçiftçi ve Çakır, 2015; Özgür, 2016)

Öğretmenlerin eğitim durumları (lisans-yüksek lisans) ile dijital okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir farka rastlanılmamıştır. Dijital okuryazarlık alt faktörleri olan "Tutum", "Teknik" ve "Sosyal" boyutlarında lisans ve yüksek lisans yapanlar arasında anlamlı bir farka rastlanmazken, "Bilişsel" boyutta lisans ve yüksek lisans yapanlar arasında anlamlı bir farka rastlanmıştır. "Tutum", "Teknik" ve "Sosyal" alt boyutlarında lisans ve yüksek lisans mezunu olan öğretmenlerin düzeylerinin aynı olduğu söylenebilir. "Bilişsel" boyutta ise yüksek lisans yapan öğretmenlerin dijital yeterliklerinin, yüksek lisans yapmayanlara göre daha yüksek olduğu söylenebilir. Bilişsel boyutta yer alan ölçek maddeleri incelendiğinde ise siber güvenlik, eser hırsızlığı ve internetten araştırma yapma becerileri hakkında maddeler yer aldığı görülmüştür. Bunun nedeni ise, yüksek lisans yapan öğretmenlerin tez ve makale çalışmaları esnasında alıntı yapma ve intihal konularında bilgi sahibi olmaları ve internetten bilimsel araştırma konusunda daha çok çalışmalarından kaynaklanıyor olabilir.

Öğretmenlerin eğitim durumları (lisans-yüksek lisans) ile hayat boyu öğrenme eğilimleri ve alt boyutları (Öğrenmeye isteklilik, Gelişime açıklık) arasında anlamlı bir farka rastlanılmamıştır. Bu sonuca göre öğretmenlerin lisans ve yüksek lisans mezunu olmaları ile hayat boyu öğrenme konusundaki istekliliklerinin aynı olduğu söylenebilir.

Öğretmenlerin mezun oldukları branşları (Sınıf öğretmeni-Kültür dersi öğretmeni) ile dijital okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir farka rastlanılmamıştır. Alt faktörleri olan "Tutum", "Teknik" ve "Sosyal" boyutlarında sınıf öğretmenleri ile branş öğretmenleri arasında anlamlı bir farka rastlanmazken, "Bilişsel" boyutta anlamlı bir farka rastlanmıştır. Branş öğretmenlerinin "Bilişsel" boyutta dijital okuryazarlık düzeylerinin sınıf öğretmenlerinden daha yüksek olduğu söylenebilir. Bunun nedeni sınıf öğretmenlerinin eğitim vermiş oldukları öğrenci yaş grubunun küçük olması ve derslerinde BİT'leri daha az kullanmalarından kaynaklanıyor olabilir. İlkokullarda görev yapan öğretmenler ile yapılan çalışma (Tatlı, 2018) ve öğretmen adayları ile yapılan çalışmalarda da (Boyacı, 2019; Oral ve Yazar, 2015) araştırma bulgusu ile benzer sonuç elde edilmiştir. Bu sonuçlar haricinde branş öğretmen adaylarının (Bilişim Teknolojileri-Matematik) dijital okuryazarlık düzeylerinin, sınıf öğretmenlerinden daha yüksek olduğu çalışmalar literatürde yer almaktadır (Karakuş ve Ocak, 2019; Özgür, 2016; Özerbaş ve Kuralbayeva, 2018).

Öğretmenlerin mezun oldukları branşları (Sınıf öğretmeni-Kültür dersi öğretmeni) ile hayat boyu öğrenme eğilimleri ve alt boyutları (Öğrenmeye isteklilik, Gelişime açıklık) arasında anlamlı bir farka rastlanılmamıştır. Bu sonuca göre sınıf öğretmenleri ile branş öğretmenlerinin hayat boyu öğrenme konusunda aynı düşündükleri söylenebilir. Yasa (2018), öğretmen adayları ile yapmış olduğu çalışmada araştırma bulgusu ile benzer sonuçlar elde etmiştir. Bu bulgunun haricinde fen bilgisi, Türkçe öğretmenliği ve BOTE bölümü öğretmen adaylarının hayat boyu öğrenme eğilimlerinin sınıf öğretmenliği bölümünde okuyanlara göre daha yüksek olduğu sonuçlar literatürde yer almaktadır (Boyacı, 2018; Evin, 2013; İzci ve Koç, 2012).

Araştırmada yaşı 31-40 yaş aralığında olan öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeylerinin 46 yaş ve üzeri olan öğretmenlere göre daha yüksek olduğu sonucu elde edilmiştir. Bunun nedeni yaşı genç olan öğretmenlerin dijital teknolojiler ile daha erken yaşta tanışmış olmalarından kaynaklanıyor olabilir. Boyacı (2018) yapmış olduğu çalışmada, yaşı 18-20 yaş aralığındaki öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerinin, 21-27 yaş aralığında olanlardan daha yüksek olduğu sonucuna ulaşırken, Yontar (2019) öğretmen yaşı ile dijital okuryazarlık arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır.

Öğretmenlerin yaşları ile hayat boyu öğrenme eğilimleri arasında anlamlı bir farka rastlanılmamıştır. Boyacı (2019) öğretmen adayları ile yapmış olduğu çalışmada araştırma bulgusu ile benzer sonuçlar elde ederken, Yasa (2018) öğretmen adaylarının 17-20 yaş aralığında olanların hayat boyu öğrenme eğilimlerinin 21-24 yaş aralığında olanlara göre daha yüksek olduğu bulgusunu elde etmiştir. Özçiftçi ve Çakır (2015) yapmış oldukları çalışmalarında ise öğretmenlerin mesleki kıdemleri

ile yaşam boyu öğrenme eğilimleri arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır.

Araştırmada öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeyleri ve alt boyutları (Tutum, Teknik, Bilişsel, Sosyal) ile hayat boyu öğrenme eğilimleri ve alt boyutları (İsteklilik, Gelişime Açıklık) arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Yapılan analizler neticesinde, öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeyleri ile Tutum, Teknik, Bilişsel ve Sosyal alt boyutları arasında yüksek düzey pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmüştür. Hayat Boyu Öğrenme Eğilimleri ile Öğrenmeye İsteklilik ve Gelişime Açıklık alt boyutları arasında da benzer şekilde yüksek düzey pozitif yönlü bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin hayat boyu öğrenme eğilimleri ile dijital okuryazarlık düzeyleri arasında ise pozitif yönlü orta düzey bir ilişki olduğu bulgusu elde edilmiştir. Dijital okuryazarlık teknoloji içerikli bir kavramdır. Öğretmenlerin sürekli gelişim ve değişim içerisinde olan teknolojiyi takip ederek, dijital okuryazarlıklarını sürekli geliştirmeleri, onların hayat boyu öğrenme eğilimi içerisinde olmaları ile doğrudan ilişkilidir. Diğer bir ifadeyle, öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeyleri arttıkça hayat boyu öğrenme eğilimlerinin de arttığı söylenebilir. Boyacı (2019) yapmış olduğu çalışmasında araştırma bulgusunu destekler yönde öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme eğilimleri ile dijital okuryazarlık düzeyleri arasında doğrusal yönde, pozitif, orta düzeyde bir ilişki olduğu bulgusunu elde etmiştir. Kozan ve Özek (2019) yapmış oldukları çalışmalarında dijital okuryazarlık ile siber zorbalık arasında düşük düzey bir pozitif yönlü bir ilişki bulurken, Özgür (2016) ve Yasa (2018) öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme yeterlikleri ve bilgi okuryazarlığı özyeterlikleri arasında pozitif yönde ve orta düzeyde bir ilişki olduğunu ortaya koymuşlardır. Özçiftçi ve Çakır (2015) öğretmenlerin yaşam boyu öğrenme eğilimleri ile eğitim teknolojileri standartları özyeterlikleri arasında orta düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Öğretmenlerin, hayat boyu öğrenme eğilimi içerisinde olmaları, dijital okuryazarlık düzeylerini sürekli geliştirmeleri öğretmenlerin niteliğinin artmasına katkı sağlayacaktır. Alanyazında yapılan çalışmalar incelendiğinde çoğunluğunun öğretmen adayları ile yürütüldüğü, öğrenci ve öğretmenlerle yapılan çalışmaların ise sınırlı kaldığı görülmektedir. Özellikle öğrenci ve öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeylerinin karşılaştırmalarının yapılacağı çalışmalar yürütülebilir. Öğretmenlerin yaşları ile dijital okuryazarlık ve hayat boyu öğrenme eğilimlerine yönelik derinlemesine bilgi sahibi olmak amacıyla nitel çalışmalar yapılabilir.

Üniversitelerde yer alan hayat boyu öğrenme ve yetişkin eğitimi bölümlerinde açılan yüksek lisans ve doktora programları lisans öğrencilerine ve öğretmenlere tanıtılarak bu alanda akademik kariyer yapmaları konusunda bilgilendirmeler yapılabilir.

KAYNAKLAR

Aykaç, M., Köğce, D., ve Aslandağ, B. (2020). The Investigation of mathematics teachers' perceptions of lifelong learning competencies. *Educational Policy Analysis And Strategic Research*, 15(3), 122.

- Boyacı, Z. (2019). Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme eğilimleri ile dijital okuryazarlık düzeyleri arasındaki ilişki: Düzce Üniversitesi örneği. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Bulaç, E., ve Kurt, M. (2019). Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme eğilimlerinin incelenmesi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 125-161.
- Büyükköztürk, S., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, S., ve Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (18. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Carretero, S., Vuorikari, R., ve Punie, Y. (2017). The digital competence framework for citizens, With eight proficiency levels and examples of use. Erişim Tarihi: 27.01.2021 [https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC106281/webdigcomp2.1pdf_\(online\).pdf](https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC106281/webdigcomp2.1pdf_(online).pdf)
- Campbell, E. (2016). *Pre-service teachers' perceptions and practices: integrating digital literacy into English education* (Unpublished Doctoral dissertation). University of Cape Town.
- Elçi, A. C., ve Sarı, M. (2015). Bilişim teknolojileri ve yazılım dersi öğretim programına yönelik öğrenci görüşlerinin dijital vatandaşlık bağlamında incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(3), 87-102.
- Erstad, O. (2006). A new direction?. *Education and Information Technologies*, 11(3), 415-429.
- Erdoğan, D. G., ve Arsal, Z. (2016). The development of lifelong learning trends scale (LLLTS). *Sakarya University Journal of Education*, 6(1), 114-122.
- European Commission (2018). Proposal for a council recommendation on key competences for lifelong learning, Erişim Tarihi: 14.02.2021, <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018SCO014&from=EN>
- European Commission (2019). Key competences for lifelong learning. Erişim Tarihi: 14.02.2021 <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/297a33c8-a1f3-11e9-9d01-01aa75ed71a1/language-en>
- Evin Gencil, İ. (2013). Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme yeterliklerine yönelik algıları. *Eğitim ve Bilim*, 38(170), 237-252.
- Fraenkel, J. R., & Wallen, N. E. (2006). *How to design and evaluate research in education*. McGraw-Hill, Inc.
- Framework for 21st Century Learning (2019). P21 Partnership for 21st Century Learning. A Network of Battelle for Kids. Erişim Tarihi: 13.02.2021. <http://www.battelleforkids.org/networks/p21/frameworks-resources>.
- Gilster, P., ve Glistler, P. (1997). *Digital literacy*. New York: Wiley Computer Pub.
- Güleç, İ., Çelik, S., ve Demirhan, B. (2012). Yaşam boyu öğrenme nedir? Kavram ve kapsamı üzerine bir değerlendirme. *Sakarya University Journal of Education*, 2(3), 34-48.
- Gündoğan, N. (2003). Avrupa Birliği'ne üye ülkelerde bir istihdam politikası aracı olarak "yaşamboyu öğrenme" ve bazı örnek program ve uygulamalar. *Kamu-İş*, 7, 2.
- Hamutoğlu, N. B., Güngören, Ö. C., Uyanık, G. K., ve Erdoğan, D. G. (2017). Dijital okuryazarlık ölçeği: Türkçe'ye uyarlama çalışması. *Ege Eğitim Dergisi*, 18(1), 408-429.

- Ilomäki, L., Paavola, S., Lakkala, M., ve Kantosalo, A. (2016). Digital competence—An emergent boundary concept for policy and educational research. *Education and Information Technologies*, 21(3), 655–679.
- İzci, E. ve Koç, S. (2012). Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenmeye ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(9), 101-114.
- Karakuş, G., ve Gürbüz, O., (2019). Öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık öz-yeterlilik becerilerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(1), 129-147.
- Karasar, N. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar ilkeler teknikler* (2. Yazım, 32. Basım). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kozan, M., ve Özek, M. B., (2019). BÖTE bölümü öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyleri ve siber zorbalığa ilişkin duyarlılıklarının incelenmesi. *Firat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 29(1), 107-120.
- Krumsvik, R. (2009). Situated learning in the networked society and the digitised school. *European Journal of Teacher Education*, 32(2), 167–185.
- List, A., Brante, E. W., ve Klee, H. L. (2020). A framework of pre-service teachers' conceptions about digital literacy: Comparing the United States and Sweden. *Computers & Education*, 148, 103788.
- MEB (2017). 2023 Eğitim Vizyonu. http://2023vizyonu.meb.gov.tr/doc/2023_EGITIM_VIZYONU.pdf
- Ng, W. (2012). Can we teach digital natives digital literacy?. *Computers & education*, 59(3), 1065-1078.
- Oral, B. ve Yazar, T. (2015). Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenmeye ilişkin algılarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(52), 001-011.
- Özçiftçi, M., ve Çakır, R. (2015). Öğretmenlerin yaşam boyu öğrenme eğilimleri ve eğitim teknolojisi standartları öz-yeterliliklerinin incelenmesi. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 5(1), 1-19.
- Özerbaş, M. A., ve Kuralbayeva, A. (2018). Türkiye ve Kazakistan öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerinin değerlendirilmesi. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 16-25.
- Özgür, H. (2016). Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme yeterlikleri ve bilgi okuryazarlığı öz-yeterlilikleri üzerine bir çalışma. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1).
- Özoğlu, C. ve Kaya, E. (2021). Analysis of the relationship between the lifelong learning and digital literacy of generation Z teacher candidates. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 11(1), 415-437.
- Prensky, M. (2001). *Digital Natives, Digital Immigrants* Part 2: Do They Really Think Differently? On the Horizon.
- Sakallı, H. (2015). *Sınıf öğretmeni adaylarının dijital vatandaşlık düzeyleri ile siber zorbalık eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Sağiroğlu, Ş., Bülbül, H. İ., Kılıç, A. ve Küçükali, M. (2020). Dijital okuryazarlık ve ötesi. Sağıroğlu, Bülbül, Kılıç ve Küçükali (Ed.). *Dijital okuryazarlık içinde*, (ss. 1-46). Ankara, Nobel.
- Şenel, A. ve Gençoğlu, S. (2003). Küreselleşen dünyada teknoloji eğitimi: *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi* 11,(12), 45-65
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2013). *Using Multivariate Statistics*. Boston: Pearson.
- Tatlı, A. (2018). Öğretmenlerin dijital vatandaşlık düzeylerinin bilgi okuryazarlığı ile internet ve bilgisayar kullanım öz-yeterlilikleri bağlamında değerlendirilmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- UNESCO (2011). UNESCO Institute for information Technologies in Education. Digital Literacy In Education.
- Üstündağ, M. T., Güneş, E., ve Bahçivan, E. (2017). Dijital okuryazarlık ölçeğinin Türkçeye uyarlanması ve fen bilgisi öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık durumları. *Journal of Education and Future*, 12, 19-29.
- Vega, V. (2011). Digital literacy is the bedrock for lifelong learning. Erişim Tarihi: 15 Nisan 2014 <http://www.edutopia.org/blog/digital-divide-technology-internet-access-literacyvanessa-vega>
- Yaman, F., ve Yazar, T. (2015). Öğretmenlerin yaşam boyu öğrenme eğilimlerinin incelenmesi (Diyarbakır ili örneği). *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(4), 1553-1566.
- Yasa, H. D. (2018). Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme eğilimleri ile bilgi okuryazarlığı becerileri arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Bartın Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
- Yenice, N. ve Tunç, G. A. (2019). Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme eğilimleri ile bireysel yenilikçilik düzeylerinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27(2), 753-765.
- Yıldırım, Z., Genc, S. Z., ve Eryaman, M. Y. (2016). The views of primary school teachers towards lifelong learning. *Route Educational and Social Science Journal*, 3(1), 337-350.
- Yılmaz, T. K. (2020). Dijital haklar ve sorumluluklar. Sağıroğlu, Bülbül, Kılıç ve Küçükali (Ed.). *Dijital okuryazarlık içinde*, (ss. 127-180). Ankara, Nobel.
- Yontar, A. (2019). Öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyleri. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(4), 815-824.